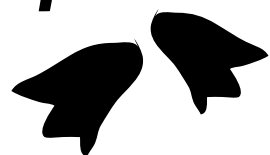

Zpravodaj Chráněné krajinné oblasti Jeseníky

campanula

Vážení a milí čtenáři,

dostává se vám do rukou další číslo zpravodaje Chráněné krajinné oblasti Jeseníky. Jaký to byl rok pro ochranu přírody v Jeseníkách? A jaký to byl rok pro ochranu přírody vůbec? A jak vůbec úspěšnost či neúspěšnost na poli ochrany přírody hodnotit? Přírody, která nás obklopuje už miliardy let a jeden rok není v tomto kontextu ani jedním zrnkem písku přesýpacích hodin času. Ne, nebojte se, nebudu tady rozvíjet žádné filozofické úvahy, chci jen podtrhnout skutečnost, že rok může být obdobím, kdy se na poli ochrany přírody může podařit nastartovat spousta přínosných aktivit, jejich dopad však budeme schopni hodnotit v daleko větším časovém horizontu, případně je budou hodnotit budoucí generace. Toto vydání zpravodaje vás mimo jiné seznámí také s aktivitami, které se letos v Jeseníkách podařilo realizovat, jako je třeba pilotní pastva skotu na Švýčárně nebo likvidace skládky nedaleko Suché Rudné, seznámí vás s některými méně známými lokalitami CHKO Jeseníky a dotkne se i témat, která nejsou vždy vnímána zcela jednoznačně a ve kterých ochrana přírody a i další zainteresované skupiny stále hledají tu správnou cestu. Jsem přesvědčena, že každý čtenář si najde v dnešním čísle téma, které ho zaujme a které mu třeba pomůže odpovědět i na otázku, zda rok 2012 byl pro přírodu v CHKO Jeseníky úspěšný či ne. Přeji vám příjemné a zajímavé čtení.

Michaela Pruknerová

Poznámka redakce: V minulém čísle 1/2012 jsme mylně uvedli, že zpravodaj byl vytištěn na recyklovaném papíře. Zpravodaj byl vytištěn na papíře s certifikací FSC.

Obsah čísla

Další novinky k projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“ (2010–2013)
Lenka Skuhrová, Kateřina Kočí / 2

Konference „100 let chovu kamzíka horského v Jeseníkách“
Jaromír Latner / 2

K dalšímu rozvoji lyžování v oblasti Ovčárny
Jindřich Chlapek / 5

Výzkum vlivu borovice kleče v subalpínských polohách Hrubého Jeseníku
Martin Šenfeldr, Petr Maděra / 6

Mezinárodní noc pro netopýry letos na Kolštejně v Branné
Dušan Duhonský / 7

Likvidace skládky v lokalitě soustavy NATURA 2000 Suchá Rudná – zlatý lom
Aleš Rudl / 7

Jak vidím Jeseníky 5. ročník fotosoutěže „Jak vidím Jeseníky“
Michal Ulrych / 8–9

Rozhovor se starostou obce Malá Morávka Ondřejem Holubem
Kateřina Kočí, Jindřich Chlapek / 10

Pastva skotu na Švýčárně
Radek Štencl / 11

Památný strom Klen na Šumné
Dušan Duhonský / 12

Švýčárna – nejstarší turistická chata Jeseníků.
Vít Slezák / 12

Na Vozku údolím Hučavy a zaniklými osadami
Michal Ulrych / 13

Invazní druhy CHKO Jeseníky – IV. díl Netýkavka žláznatá
Radek Štencl / 14

Andělskohorský rudní revír – Měkká žíla
Taťana Schmidtová / 14

Přírodní rezervace Niva Branné
Jindřich Chlapek / 15

Sdružení Lacerta
Lukáš Konečný / 16

Další novinky k projektu

„Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“

Přinášíme další informace o průběhu čtyřletého projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“, který je realizován také v CHKO Jeseníky.

V rámci projektu se o. s. Actaea společně se Spolkem Přátelé Vrbenska a Správou CHKO Jeseníky aktuálně podílí na obnovení naučné stezky „Rejvíz“. Naučná stezka Rejvíz byla rozšířena o některá zastavení. Má nyní 14 informačních panelů a vede znovu také k památníku 1. světové války. Trasa odtud je ale změněna. Neprochází přes louky, které jsou soukromými pozemky, ale vede lesem za chatkami. Cesta se tím neprodloužila a tak věříme, že zokruhování trasy návštěvníci ocení. Naučná stezka návštěvníky seznámí nejen se vznikem rašeliniště na Rejvízu, jeho charakteristikou, rostlinami a živočichy, kteří zde žijí, ale přináší také informace o krajině a přírodě okolí rašeliniště,

jejím vývoji, historii a činnosti člověka v ní. Stezka bude veřejnosti představena na jaře 2013.

Actaea se také podílí na přípravě knihy „Vzácné a ohrožené rostliny Jeseníků“, která vyjde v roce 2013.

V rámci projektu vychází i zpravodaj CHKO Jeseníky Campanula, který právě čtete.

Všechny materiály vydané v rámci tohoto projektu, ale i další materiály vztahující se k Naturě 2000 a CHKO Jeseníky, jsou k dispozici v Informačním centru Natura 2000 Jeseníky v Karlovicích (kancelář občanského sdružení Actaea, Karlovice 134, budova Lesní Správy, www.natura2000jeseniky.cz).

Další informace o projektu najdete na webových stránkách www.actaea.cz, www.jeseniky.ochrana.prirody.cz a <http://infoms.kr-moravskoslezsky.cz/>.

Lenka Skuhrová, Kateřina Kočí

Naučnou stezkou Rejvíz vás provede pastýř Gill.

Konference „100 let chovu kamzíka horského v Jeseníkách“

Dne 12. října 2012 tomu bylo přesně sto let, kdy vrchní lesmistr Drechsler z Karlovy Studánky obdržel od arcivévodky Eugena telegram „Kamzíci povoleni. Vše nutno připravit. Záležitost důvěrná“.

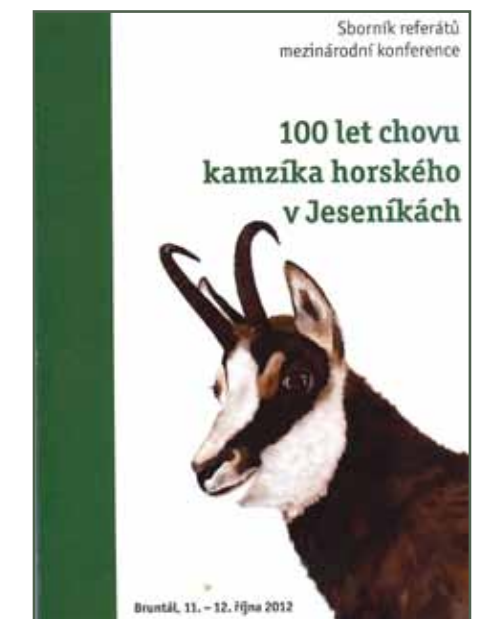
Od tohoto data se začala psát historie kamzíčí zvěře v Jeseníkách a k tomuto datu, u příležitosti stoletého výročí, se uskutečnila mezinárodní konference „100 let chovu kamzíka horského v Jeseníkách“. Konference, nad níž převzali záštitu ministr zemědělství ČR, hejtman Moravskoslezského kraje a hejtman Olomouckého kraje, proběhla ve dnech 11. a 12. října 2012 v prostorách Muzea v Bruntále. Finančně ji podpořily krajské úřady Moravskoslezského a Olomouckého kraje, Ministerstvo zemědělství České republiky, Lesy České republiky, s. p., Českomoravská myslivecká jednota, OMS Šumperk, Myslivecká nadace, Pradělský lesní závod a. s. a firma Rotas, s. r. o.

Slavnostní ráz konference umocnil i doprovodný program, v jehož rámci byla uskutečněna trojvýstava, z níž prv-

ní byla výstavou autorskou s tématem kamzíčí zvěře, druhá pak byla výstava historie kamzíčí zvěře a třetí v pořadí výstava životních projevů této zvěře. Autory této trojvýstavy byli Ing. Jiří Pecháček a Ing. Milena Hamerská. Dále v rámci doprovodného programu vystoupili tubači LČR, LS Jeseník, ochotnický divadelní sbor z Hlavnice a členové Klubu vojenské historie „C. K. polní myslivci“ ze Zlatých Hor. Opomenout nelze ani společenský večer, uskutečněný ve sklepních prostorách Zámku Bruntál, kde proběhla velmi důležitá neformální diskuze mezi účastníky konference.

Všechny účastníky konference, jichž bylo 115, přivítala na Zámku Bruntál Mgr. Hana Garncarzová, ředitelka muzea. Moderátorem dvoudenní konference byl Bc. Zdeněk Pavlíček, předseda občanského sdružení „Jesenický kamzíček“. Ten přivítal pozvané čestné hosty, Ing. Jaroslava Palase, hejtmána Moravskoslezského kraje, Ing. Miroslava Kvapila, zástupce Olomouckého kraje, ředitele KŘ LČR v Šumperku, vedoucí Správy CHKO Jeseníky, zástupce ČMMJ, OMS

a Myslivecké rady, všechny přednášející a ostatní účastníky konference. Ocenil celoživotní práci Ing. Jiřího Mlčouška a předal mu pro upomínku na tuto konferenci malý dárek.

V průběhu dvou dnů konference odezněly následující odborné referáty:

Chov kamzíka horského v pohoří Hrubého Jeseníku, autor: Ing. Jiří Silvestr

Kamzík horský v Jeseníkách z pohledu ochrany přírody, autor: Mgr. Jindřich Chlapek

„Nové druhy“ kamzíků a jejich rozšíření, autor: Prof. RNDr. Petr Koubek, CSc.

105 let chovu kamzíka v Lužických horách, autor: Ing. Pavel Bik

Situace kamzíka horského (*Rupicapra rupicapra*) v Rakousku, autor: MVDr. Miroslav Vodňanský, Ph.D.

Kamzík vrchovský na Slovensku, autor: RNDr. Josef Raduší

Právní aspekty původnosti zvěře ve vztahu ke kamzíku horskému, autor: JUDr. Ing. Martin Flora, Dr.

Kamzík v Hrubém Jeseníku – příklad střetu zájmu při ochraně přírody a krajiny, autor: Doc., Dr. Ing. Petr Horáček

Priestorová a vertikálna distribúcia kamzíkov v TANAP-e, autor: Bc. Milan Ballo, RNDr. Ladislav Holko, CSc.

Kamzík horský z pohledu Českomoravské myslivecké jednoty, autor: Ing. Vladimír Diviš

Zdravotní problematika kamzíka horského (*Rupicapra rupicapra*), autor: MVDr. Pavel Forejtek, CSc., Prof. MVDr. Karel Chroust, DrSc.

Dvoudenní pracovní jednání bylo vedeno velmi korektně se snahou najít společnou řeč jak lesníků, myslivců, tak i ochranářů, o čemž svědčí i následně uvedené doporučení.

Závěry a doporučení Mezinárodní konference „100 let chovu kamzíka horského v Jeseníkách“:

Organizátoři konference s potěšením konstatují a oceňují, že odbornou veřejností byla konference přijata jako důležitá a velmi potřebná. Dokládá to počet účastníků, úroveň a počet přednášejících i celková konstruktivní atmosféra jednání.

Účastníci konference konstatují, že byl na konferenci všeobecně deklarován zájem vést společná konstruktivní jednání, která povedou k zajištění budoucnosti kamzíka horského v Jeseníkách za podmínek přijatelných pro všechny dotčené strany.

Účastníci konference oceňují změnu přístupu Správy CHKO Jeseníky ve vztahu ke kamzičí zvěři.

Účastníci konference konstatují, že všichni účastníci akceptují požadavek CHKO Jeseníky a ochrany přírody obecně na maximální možnou eliminaci škodlivého vlivu kamzíka horského v lokalitě Velká kotlina. Účastníci konference deklarují vůli ke společnému hledání technického řešení, aby tento požadavek byl zajištěn.

Účastníci konference doporučují, aby CHKO Jeseníky resp. orgány ochrany přírody zadaly nový vědecký výzkum, který by zmapoval skutečný vliv kamzíka horského na prostředí Jeseníků a který by se stal podkladem pro další jednání o případném zvýšení stavu kamzičí zvěře v Jeseníkách. Současně dpo-

ručují občanskému sdružení „Jesenický kamzík“, aby jednání o navýšení stavu inicioval.

Účastníci konference doporučují, aby občanské sdružení „Jesenický Kamzík“, iniciovalo jednání kompetentních představitelů Správy CHKO Jeseníky, Lesů ČR a ČMMJ, které bude pokračováním jednání podle závěrů této konference.

Účastníci konference doporučují věnovat nadále velkou pozornost zdravotnímu stavu jesenícké populace kamzíka horského, která je v Evropském regionu nejzdravější populací této zvěře, a je velmi žádoucí, aby byl tento stav zachován.

Účastníci konference doporučují kompetentním orgánům, aby zvážily možnost změny legislativních předpisů při stanovování počtu zvěře od tzv. „normovaných stavů“ k posuzování skutečných a konkrétních důsledků vlivu zvěře na prostředí a případných škod zvěři způsobených.

Účastníci konference vyzývají uživatele a držitele honiteb, aby se připojili ke všeobecné společné snaze o zachování populace kamzíka horského v Jeseníkách a případnému navýšení jeho stavu mimo jiné také zamezením nelegálních odlovů.

Závěrem je nutno ocenit vykonanou práci organizátorů konference a za to jim poděkovat. Poděkování si také zaslouží všichni přednášející a účastníci konference, kteří svou přítomností vyjádřili podporu k tomu, aby se s kamzičí zvěří mohly setkávat v Jeseníkách i příští generace.

Jaromír Latner

K dalšímu rozvoji lyžování v oblasti Ovčárny

Tradice lyžování v nejvýše položeném lyžařském středisku u nás sahá do počátku 20. století. Od roku 1955, kdy byla vyhlášena státní přírodní rezervace Petrovy kameny (podle jiných předpisů zřízená již v roce 1946), uplynul pouhý rok, a musela být povolena první výjimka z ochranných podmínek pro umístění lyžařského vleku směrem k Petrovým kamenům.

Poté, co počátkem roku 1991 vznikla sloučením státních přírodních rezervací Bílá Opava, Petrovy kameny, Divoký důl, Vrchol Pradědu, Velká kotlina a Malá kotlina největší národní přírodní rezervace u nás (Praděd), kolotoč výjimek pro provoz lyžařských vleků, jejich modernizaci a případně rozšiřování nebo prodlužování sjezdovek pokračoval. Postupně, jak se měnil zákon o ochraně přírody, se v povolování výjimek střídala Správa CHKO Jeseníky, Ministerstvo životního prostředí a vláda ČR.

Jak ukazuje graf návštěvnosti, význam střediska na Pradědu v posledních letech s bouřlivým rozvojem areálů (zasněžování, nové sedačkové lanovky) v dalších částech Jeseníků upadá. Uvedená čísla ještě umocňuje fakt, že v rámci návštěvnosti střediska Ovčárna se trvale zvyšuje podíl běžkařů, kteří podle neoficiálních odhadů již nad sjezdaři převládají.

Přesto, nebo právě proto nyní usiluje současný provozovatel o modernizaci zázemí pro lyžaře včetně výměny technologií, zejména vleků, s cílem modernizovat přepravní zařízení, případně je nahradit sedačkovou lanovkou, jak je tomu u lyžařského vleku „C“, nejbližší u hotelu Figura.

Správa CHKO Jeseníky jednoznačně akceptuje potřebu udržet lyžařský areál v provozu, což se bez jistých modernizačních opatření neobejde. Tyto zásahy ovšem musí respektovat jedinečné přírodní a krajinné hodnoty, které národní přírodní rezervace Praděd chrání. Mezi ně patří především jedinečné krajinné scenérie, mimořádně zachovalé smrkové pralesy se stromy, jejichž věk běžně přesahuje 200 let, či biotopy nad horní klimatickou hranicí lesa, které jsou botanicky a zoologicky velmi cenné a bohaté na zranitelné druhy severské, vysokohorské či dokonce endemické, tedy nejjícní nikde jinde na světě.

V současnosti proběhl proces po-

souzení vlivu záměru „Výměna vleku LV „C“ za sedačkovou lanovku“ na životní prostředí s kladným výsledkem a s řadou podmínek, které musí investor v případě povolení splnit. O celou věc se intenzivně zajímají občanská sdružení a odborníci Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, což jistě významně přispěje ke kvalitě schvalovacího procesu (zejména povolení výjimek z ochranných podmínek národní přírodní rezervace Praděd a z ochranných podmínek zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů) a eliminaci všech případných rizik spojených s výstavbou lanovky nad hotelem Figura.

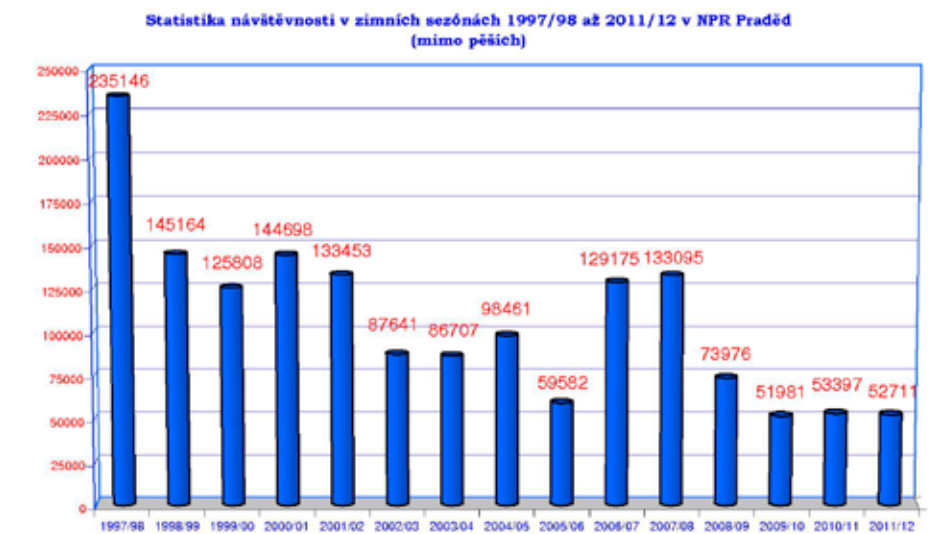
Správa CHKO Jeseníky bude k posuzování jednotlivých záměrů v tomto mi-

Lyžování nad Ovčárnou v roce 1940.

mořádně cenném a citlivém území přistupovat s nejvyšší obezřetností s vědomím své zodpovědnosti za jedinečné a v rámci nejen České republiky neopakovatelné přírodní dědictví s cílem zachovat tyto hodnoty dalším generacím.

Jindřich Chlapek

Statistika z let 1994-2012. Graf vychází z dat získaných na závoře Hvězda.

Zima v okolí Pradědu v roce 1926.

Výzkum vlivu borovice kleče v subalpínských polohách Hrubého Jeseníku

Horní hranice lesa v Hrubém Jeseníku byla v minulosti výrazně snížena antropogenními vlivy. Území nad takto sníženou hranicí lesa bylo, zejména díky dlouhodobému vlivu pastvy, postiženo zrychleným povrchovým odtokem a zvýšenou erozní činností takové intenzity, že byly ohroženy níže položené obce a další infrastruktura. Lesníci z tohoto důvodu prováděli rozmanitá protierozní opatření, z nichž jedno z nejdůležitějších bylo i zalesňování za účelem zvýšení horní hranice lesa a zpomalení odtoku vody. V nejvyšších polohách byla logicky použita borovice kleč, jejíž poslední výsadby byly realizovány zhruba před 40 lety.

Přibližně v posledních čtyřiceti letech se v ochraně přírody prosazuje názor, že kleč společně se sukcesí po opuštění pastvy splnily svoji historickou roli a kleč jako nepůvodní dřevina by měla být z maloplošných chráněných území odstraněna. Současně je prokazován i negativní vliv porostů kleče na některé předměty a jevy významné z hlediska ochrany přírody a krajiny. Lesníci však, jako zakladatelé a správci těchto porostů (dle zákona o státním podniku a zákona o lesích), mají zákonnou odpovědnost zabezpečit plnění všech jejich funkcí (např. hydrické, půdoochranné). Proto cítí potřebu posoudit všechna potenciální rizika spojená s odstraněním kleče. Oba postoje jsou založeny na vlastních argumentech a je proto třeba najít řešení, které by bylo akceptovatelné oběma stranami.

Z výše uvedených důvodů byl v letech 2008–2011 řešen projekt „Geobiocenózy horní hranice lesa a vliv porostů borovice kleče na horskou krajinu v Hrubém Jeseníku“, který byl podpořen Grantovou službou Lesů ČR. Cílem projektu byla kategorizace klečových porostů z hlediska potenciálních rizik, které mohou nastat při jejich odstranění.

Na základě disponibilních poznatků a výsledků vlastního výzkumu, bylo řešitelským týmem (Lesnická a dřevařská fakulta Mendelovy univerzity v Brně, Ústav geoniky AV ČR, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity v Brně) v terénu popsáno a definováno devět nejvýznamnějších jevů a procesů, které se po redukci klečových porostů mohou negativně projevit a představují tedy hodnotitelná rizika. Patří k nim: změna hydrologických poměrů, rýhová eroze, plošná eroze, introskeletová eroze, pohyby sněhu, změna retenční schopnosti

půd, zvýšený pohyb návštěvníků v důsledku odstranění klečové bariéry, negativní ovlivnění populací smrku, množství biomasy – s ohledem na náročnost likvidace kleče. Pro expertní hodnocení intenzity působení jednotlivých rizik spojených s odstraněním kleče byla použita následující semikvantitativní stupnice: 1 – malé riziko, 2 – střední riziko, 3 – velké riziko a každému porostu byl přiřazen stupeň intenzity. Jelikož jednotlivá rizika z hlediska ovlivnění krajinného komplexu nemají stejný význam, byly jim přiřazeny váhy, na základě kterých byla prostřednictvím matematických algoritmů vypočtena výsledná kategorizace pro každý porost borovice kleče. Hlavními výstupy, které vznikly na základě této kategorizace, jsou: Metodika postupu přípravy odstraňování klečových porostů ve vrcholových polohách Hrubého Jeseníku (včetně atlasu s mapami potenciálních rizik), Maděra et al. 2012, která by měla posloužit všem zainteresovaným subjektům při rozhodování o managementu klečových porostů; metodika Biomasa kleče ..., která slouží

k odhadu množství biomasy, které bude třeba odstranit při těžbě a monografie, která shrnuje dosažené výsledky.

Martin Šenfelder, Petr Maděra

Mezinárodní noc pro netopýry letos na Kolštejně v Branné

V letošním roce pořádala Správa CHKOJ již po desáté „Noc pro netopýry“. Akce se původně jmenovala „Evropská noc pro netopýry“ a již více let, obvykle koncem léta, probíhá na řadě míst v celé Evropě. V poslední době se však k této akci přidaly další země i mimo Evropu a došlo k přejmenování na „Mezinárodní noc pro netopýry“. Akce je pravidelně konaná v celé ČR za podpory a pod záštitou České společnosti pro ochranu netopýrů (ČESON). Letos proběhla na více než 30 místech naší republiky. „Noc pro netopýry“ si klade za cíl především seznamovat širokou veřejnost s těmito poněkud tajemnými nočními tvory, jejich způsobem života i zvláštními schopnostmi, kterými disponují. Zároveň se přitom daří odbourávat mýty, pověry a předsudky, které mezi lidmi stále často přetrvávají. Na Kolštejně se sešlo bezmála 40 návštěvníků. Mohli si od zoologa Správy CHKO Jeseníky Du-

šana Duhonského a RNDr. Petra Štefana, který je dobrovolným strážcem CHKO Jeseníky, poslechnout přednášky o zajímavostech ze života těchto aktivně létajících savců, doprovázené promítáním obrázků s mnoha zajímavými záběry především u nás žijících, ale i exotických letounů. Byla předvedena práce s ultrazvukovým detektorem, který převádí hlasy netopýrů do formy slyšitelné pro lidské ucho. Děti si mohly prověřit

své znalosti ve formě kvízů. Na závěr bylo možno si prohlédnout, případně se i dotknout, živého netopýra. Zástupkyni vlastníka hradu Kolštejn byla předána plaketa a certifikát „Náš soused je netopýr“. Toto ocenění se předává v rámci projektu „Pod jednou střechou“, který se zaměřuje na zlepšení ochrany živočichů, zejména ptáků a netopýrů, kteří využívají jako hnízdiště a úkryty lidská sídla. Vlastníci hradu Kolštejn si toto ocenění zasloužili za dodržování a respektování podmínek potřebných pro ochranu letní kolonie kriticky ohrožených vrápenců malých, kteří se v létě zdržují v půdních prostorách hradu, a zároveň i za vytvoření nových prostor vhodných pro zimování netopýrů v podzemí objektu. Akce se, myslím, vydařila i přes nepřízeň počasí i fakt, že objekt je v současné době v rozsáhlé rekonstrukci.

Dušan Duhonský

Likvidace skládky v lokalitě soustavy NATURA 2000 Suchá Rudná – zlatý lom

O prvním červnovém víkendu se vydala početná skupina mladých lidí do CHKO Jeseníky, aby pomohla zlikvidovat skládku v tamější lokalitě soustavy NATURA 2000 Suchá Rudná – zlatý lom. Zdejší tůň a blízké okolí je útočištěm chráněného čolka velkého. V těsné blízkosti obce Suchá Rudná na Bruntálsku se nachází jedna ze dvou nejbohatších lokalit v ČR silně ohroženého robustního ocasatého obojživelníka čolka velkého. Čistotu hluboké tůně sloužící k jeho rozmnožování ohrožuje stará skládka, která vznikla za minulého režimu. Tomu skupina 15 mladých lidí učinila přítrž. Dle pokynů zaměstnanců Správy CHKO Jeseníky se pustila do likvidace nežádoucí černé skládky. Dobrovolníci nejprve odkryli spadlé listy z mladého porostu nedaleko tůně, a pak se nestačili divit, co postupně v jednotlivých vrstvách nacházeli. Paleta odpadků byla opravdu široká – od vybavení domácnosti, kuchyně či dětského pokoje až po nejrůznější již zrezlé konzervy a různé druhy sklenic s neznámým obsahem. „K zajímavým

úlovkům patřily rezavé hrnce a konvice, žehlička, kus toalety, zvířecí kosti, kamna, rezavé konzervy od paštik a dalších potravin z 80. let, truhlíky, nejrůznější kabely či srp a kladivo,“ vyjmenovává jen malou část nalezených předmětů jedna z účastnic Lucie Nevrlková. Mladí nadšenci odpad třídili a následně ho přenášeli v pytlích, kbelících či nalezené vaně a lavoru do přistaveného velkoobjemového kontejneru v obci. Ten se plnil velice rychle. Do jedné jeho části bylo

sypáno sklo, do další plasty a železo. Nalezen byl i nebezpečný odpad, jako jsou baterie či eternit. „Vana železa už je plná a můžeme ji odnést,“ křikl Jiří Kuchta a už s kamarádem Davidem odnášeli železný šrot do obce, odkud se kdysi do lesního porostu dostal. Čím se dobrovolníci dostávali níže do prohlubně bývalého lomu, tím originálnější předměty z dob minulých objevovali. „Ti lidé snad dříve vůbec neměli rozum. Jak mohli do přírody vyhazovat tabulové sklo či mlýnek na maso nebo pružiny z postele?“ budoval Jan Blatský. Naplněný kontejner byl pro nadšence velkou odměnou a všichni byli rádi, že pomohli zachránit evropsky významnou lokalitu požívající zvláštní ochranu dle směrnice Evropské unie. Navíc Správa chráněné krajinné oblasti Jeseníky plánuje ještě letos dané místo vyhlásit jako maloplošné zvláště chráněné území v kategorii přírodní památka.

Aleš Rudl

Jak vidím Jeseníky

5. ročník fotosoutěže „Jak vidím Jeseníky“

V minulém čísle jsme vám přinesli informace o 5. ročníku fotosoutěže „Jak vidím Jeseníky“, která byla vyhodnocena 15. března 2012. Soutěže se zúčastnilo 20 autorů, jejichž některé snímky si můžete nyní prohlédnout.

Michal Ulrych

Výsledky fotosoutěže

Zvláštní cena Lesy ČR s. p. – Jaromír Chylík za kolekci černobílých krajinných fotografií z oblasti Pradědu.

Zvláštní cena AGRITEC Šumperk – Vladko Chmela za detailní fotografie Podbílek šupinatý, Devětsil bílý a Devětsil lékařský

Zvláštní cena PRO-BIO – Jan Moučka za fotografii Mezi klasy

kategorie KRAJINA

3. místo – Tomáš Knotek za kolekci fotografií Jeseníků

2. místo – Renata Tichopádová za fotografii Jeseníky z Polska

1. místo – Lukáš Nemeškal za fotografii Javornická letka

kategorie LES

3. místo – Tadeusz Kuchejda za fotografii Jesenícký les

2. místo – Jiří Kamp za fotografii Podzimní odcházení

1. místo – porota neudělila

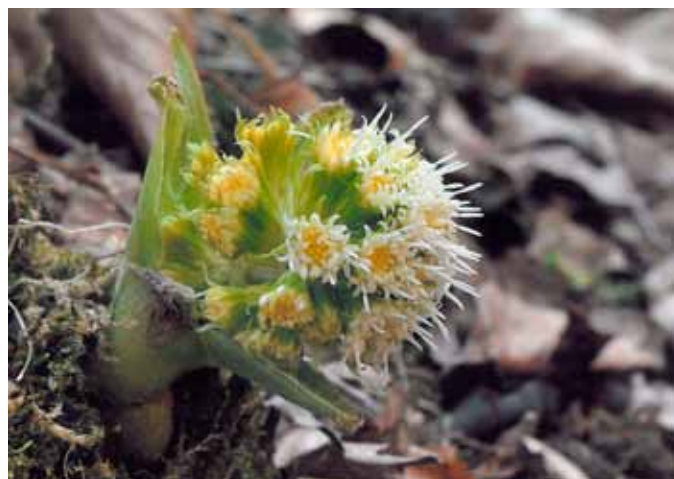
kategorie ROSTLINY A ŽIVOČICHOVÉ

3. místo – Vladko Chmela za fotografie Hýl obecný – Zvonek zelený č. 10.4 a 10.5

2. místo – Jan Moučka za sérii fotografií srnčí zvěře – Mezi klasy, Vodník a V letní louce

1. místo – Jiří Kamp za fotografii Liška

Celkovým vítězem soutěže byl zvolen Jiří Kamp.

Vladko Chmela – Devětsil bílý

Lukáš Nemeškal – Javornická letka

Tadeusz Kuchejda – Jesenícký les

Jaromír Chylík – Z Pradědu

Jan Moučka – Mezi klasy

Jiří Kamp – Podzimní odcházení

Jiří Kamp – Liška

Rozhovor se starostou obce Malá Morávka Ondřejem Holubem

Ondřej Holub je starostou obce Malá Morávka od konce roku 2006 a je zvolen za sdružení nezávislých kandidátů a tudíž ne- straník.

Setkáváte se jistě se starosty dalších obcí i mimo CHKO, jak vnímáte fakt, že dřívá část území Malé Morávky spadá do CHKO?

Existence CHKOJ je historický fakt a takřka celá naše obec je její součástí, na což jsme si samozřejmě již zvykli. Potřeba ochrany unikátní jesenické přírody je zřejmá a mohu říci, že se celkem logicky soustředí do vrcholových partií Jeseníků a uplatňování principů ochrany přírody není pro občany v intravilánu obce zásadním problémem. Se Správou CHKOJ jsme se naučili komunikovat a naše vzájemná spolupráce je podle mého názoru na velmi dobré úrovni. K jistým omezením turistického ruchu a podnikání dochází zejména v lyžařském středisku Ovčárna, ale i při řešení této exponované lokality vedeme společná jednání.

A co národní park, nebyla by to pro Malou Morávku mimořádná příležitost být jednou ze vstupních bran do Národního parku Jeseníky?

To samozřejmě záleží na tom, co si pod vznikem NPJ představujete. Kdyby se jednalo o podobu NP, jak ji v různých barvách představují aktivisté a nejrůznější občanská sdružení, tak by proti vzniku NPJ mohl být jen hlupák. Nicméně podle mého názoru tematika NPJ není v žádném případě černobílá a je v tomto kontextu velice laciné tvrdit, že se v NPJ snoubí kamzík s lyžaři, kůrovec nebude problém, všichni na vzniku NP zbohatneme a bude nám skvěle. Navíc působí ze strany zastánců vzniku NP velice sebejistě tvrzení, že jsme dnes přece již poučení za Šumavy a víme, jak přírodu v NP „pěstovat“. Já jsem v těchto názorech podstatně opatrnější a uvědomuji si problémy, které by po vzniku NP nutně přišly a zastávám názor, že si v současné době podobný experiment nemůžeme dovolit, zejména z důvodu citlivosti stávajících ekosystémů a s nutností zásahů člověka pro zachování stability tohoto prostředí. Z těchto a mnoha jiných důvodů nepatřím k příznivcům vzniku NPJ.

Cestovní ruch představuje významný zdroj příjmů podhorských obcí, vidíte nějaké limity v rozvoji tohoto odvětví a jaká je Vaše představa o dalším vývoji v této oblasti ve Vaší obci i Jeseníkách?

Limity rozvoje naší obce jsou logicky již dlouhodobě nastaveny existencí lesních komplexů, zasahujících až do intravilánu obce a s tím jsou spojena omezení z podstaty věci, nicméně mám dobrý pocit z toho, že se nám na většině pro nás důležitých projektů daří hledat s LČR i CHKOJ kompromisní řešení a naši spolupráci bych z tohoto pohledu hodnotil jako velmi dobrou. Dalším významným omezením je stanovování záplavových území ze strany povodí Odry, kdy jsou modelována záplavová území, která zásadním způsobem omezují novou výstavbu.

Limity stanovené ochranou přírody pro provoz střediska Ovčárna jsou potom samostatnou kapitolou a bylo by neúčelné zde popisovat jednotlivá omezení tohoto areálu, nicméně i v tomto prostoru se rýsuje naděje na shodu o vyváženém rozvoji a provozu tohoto střediska.

Turistický ruch je pro naši obec hlavním zdrojem příjmu a vytváří největší počet pracovních příležitostí, z těchto důvodů je jeho udržitelný rozvoj pro nás naprosto zásadní a neustále na něm pracujeme.

Rozvoj infrastruktury turistického ruchu se snažíme realizovat v už zastavěném území obce a nově tvořené turisticky využívané plochy se týkají pouze rozšíření sjezdovek již stávajících lyžařských areálů. Zastávám názor, že rozvoj území pro turisty by se měl v rámci Jeseníků realizovat v lokalitách, které jsou takto historicky využívány a logicky předurčeny, neměl by se tedy realizovat na nových lokalitách, což s sebou nese nutnost řady vedlejších investic, masivních odlesnění a budování úplně nové infrastruktury, nehledě k negativnímu dopadu na přírodu a roztržitost cestovního ruchu v Jeseníkách.

Jaké jsou z Vašeho pohledu největší ekologické problémy Jeseníků?

Na posouzení ekologických problémů Jeseníků jsou jistě kompetentnější osoby, nicméně mohu konstatovat, že jestliže stav jesenické přírody stojí za uvažování o vzniku NPJ, tak je současný stav přírody podle mého názoru velice dobrý. Je si ale potřeba uvědomit, že je to mimo jiné zásluhou citlivého dlouhodobého hospodaření ze strany

lesníků i ochránců. V tomto kontextu by se největším ekologickým problémem Jeseníků mohla velice rychle stát například změna přístupu k řešení problematiky kůrovce.

Jaké jsou podle Vás hlavní nedostatky práce státní ochrany přírody? Jaké vidíte přínosy a pozitivita?

Podle mého názoru státní ochrana přírody, kterou zde reprezentuje SCHKOJ pracuje velice dobře a při veškerých jednáních se zaměstnanci správy se setkávám s pozitivním a seriózním přístupem při řešení záležitostí spojených s ochranou přírody. Podrobnější hodnocení práce správy mi nepřísluší.

Žijete v Jeseníkách, znáte je velice dobře, máte nějaká oblíbená místa?

Samozřejmě mám řadu oblíbených míst, která nejsou mnohdy hodnotná pro turistu, ale mají pro mne osobní půvab z pohledu například houbařských zážitků, či jiných příhod z každodenního života. Kdybych měl zvolit mezi obvyklými turisticky navštěvovanými místy, byla by to naučná stezka okolo Bílé Opa- vy – nejlépe ještě v době, než ji postihla vichřice.

Připadá Vám, že se Jeseníky za posledních 20 let nějak změnily? Pokud ano, jak?

Jeseníky se v očích turistů proměnily za posledních 20 let velice významně, kdy se z kvalitní úroveň poskytovaných služeb jak v lyžování, tak ubytování a doprovodných službách.

Z pohledu obyvatel došlo k velkému úbytku pracovních příležitostí spojených se zánikem řady tradičních podniků a firem. S tímto je spojen i úbytek trvalých obyvatel, kteří jsou nuceni hledat pracovní příležitosti ve velkých městech.

Co byste popřál Jeseníkům a lidem, kteří v nich žijí, do dalších let?

Z těchto dvou důvodů bych Jeseníkům a jejich obyvatelům do budoucna popřál udržitelný rozvoj všech ekonomických odvětví v regionu, který bude generovat dostatek pracovních příležitostí tak, aby se nám podařilo trvale zvyšovat životní úroveň místních obyvatel. Toto musí být společný úkol pro nás všechny, kteří můžeme vývoj Jeseníků aktivně ovlivňovat.

Děkujeme za rozhovor.

Kateřina Kočí, Jindřich Chlapek

Pastva skotu na Švýčárně

Návštěvníci Jeseníků mohli letos v létě opět vidět v okolí Švýčárny stádečko pasoucích se krav. Ty se sem vrátily zhruba po sedmdesáti letech. Podobný obrázek byl přítom v minulosti celkem běžný. Vrcholové části Jeseníků byly k pastvě ovcí a skotu a ke sklizení sena využívány dlouhodobě, nejméně od přelomu 17. a 18. století. Pastva byla v nejvyšších polohách hor ukončena až po roce 1940. Na loukách v okolí Švýčárny se s jistotou páslo už na počátku 18. století, např. už na mapě Losinského panství z roku 1736 je v místě dnešní Švýčárny vyznačen tzv. Česnekový dům (Knoblauchhaus), který v té době sloužil jako obydlí pro pastýře a k ustájení paseného dobytka.

Dlouhodobé hospodaření na horských loukách vedlo postupně ke změně v druhovém složení vegetace. Pastvou a travením byly potlačovány konkurenčně zdatnější druhy rostlin, jako jsou např. borůvka a některé druhy trav, naopak se díky snižování pokryvnosti a množství nadzemní biomasy těchto dominantních druhů a drobnému narušování půdního povrchu pasoucím se dobytčením otevíral prostor druhům konkurenčně slabším. O tom, že bezlesí v okolí Švýčárny bylo ještě před několika desítkami let druhově podstatně pestřejší než v současnosti, svědčí celá řada floristických údajů z tohoto území.

Po ukončení hospodaření začalo vlivem sukcese na dřívě poměrně intenzivně pastevně využívaných plochách znovu postupně docházet k šíření konkurenčně silnějších druhů a k poklesu druhové rozmanitosti cévnatých rostlin i živočichů, především bezobratlých. Dřívějším hospodařením podmíněná druhově bohatá vegetace se začala opět postupně měnit, v současné době lze louky v okolí Švýčárny hodnotit jako mozaiku degradačních stádií vysokostébelných subalpínských trávníků a druhově chudých smilkových trávníků a borůvků.

Znovuzavedení pastvy v okolí Švýčárny by mělo vést ke zvrácení probíhajících negativních projevů sukcese po ukončení hospodaření a k opětovnému zvýšení druhové diverzity.

V roce 2012 došlo k dohodě mezi Správou CHKO Jeseníky a LČR, s. p. o možnosti obnovení tradičního hospodaření na loukách v okolí chaty a od července tak bylo možné, na základě rozhodnutí Krajského úřadu Olomouckého kraje o dočasném odnětí

pozemků určených k plnění funkcí lesa, začít v okolí Švýčárny znovu pást.

V období od začátku července do začátku října se na loukách v okolí chaty pásly tři dospělé krávy plemene skotský náhorní skot se třemi telaty. Švýčárna je pro experimentální obnovení pastvy ideálním místem – jde o místo dobře dostupné, hojně navštěvované turisty, pro které byla u chaty umístěna informační tabule vysvětlující smysl obnovení pastvy. Zvířata zde byla pod stálým dohledem, je zde dostatek vody pro pasoucí se zvířata i elektrina pro ohradník. Pastvu zajišťoval pan Merta z Vernířovic, kterému zvířata patří, v rámci „Programu péče o krajinu“. Krávy by se v okolí Švýčárny měly objevovat i v příštích letech. Po vyhodnocení efektu, který současný

Pastva skotu v roce 1924.

experiment přinese, by pak bylo možné uvažovat i o vypásání dalších lokalit, které byly v minulosti dlouhodobě pod vlivem pastvy a travení.

Radek Štencl

Pastva skotu v roce 2012

Památný strom Klen na Šumné

Javor klen (*Acer pseudoplatanus*) na Šumné patří mezi nejstarší a nejmohutnější kleny na Jesenícku. Za památný byl vyhlášen v roce 2009. Stojí cca 1 km východně od Adolfovic v údolí potoka Šumný, mezi lučními porosty při kraji místní komunikace. Je nepřehlédnutelnou krajinnou dominantou a býval zřejmě významným mezníkem na hranicích pozemků. Strom bohužel začal rychle prosychat a přes opakující se ošetření na jaře letošního roku již nenarazil a jeho život ustal. Neustal však život v něm. Bylo proto rozhodnuto ponechat mu statut památného stromu, byť jen torza. V zájmu bezpečnosti byly zredukovány hlavní větve.

Starý mohutný strom je v krajině „ostrovem“, poskytujícím domov řadě organismů, a je domovem stále vzácnějším. Dřevo stojícího uhynulého starého

stromu je útočištěm mnoha chráněných a vzácných druhů, které v urbanizované krajině ztrácejí útočiště. Mezi nejohroženější patří například brouci. Mimo jiné jsou to tesařík javorový (*Ropalopus ungaricus*), v tlejícím dřevě dutin žijí larvy zdobenců např. zdobenec skvrnitý (*Trichius fasciatus*) a zelenavý (*Gnorimus nobilis*). Ve dřevě pařezové části mrtvých stromů zimují například střevlíci rodu *Carabus*. S odumíráním stromu dochází ke změnám vlastností dřeva a mění se i mikroklima uvnitř a zároveň i části „nájemníků“. Protože jsou to hlavně larvální stadia žijící skrytě ve dřevu, není obvykle snadné tyto živočichy objevit. S proměnami prostředí se i druhy časem mění a nastupují jiné, a to se týká nejen hmyzu.

Dušan Duhonský

Historie jeseníckých chat

Švýcárna – nejstarší turistická chata Jeseníků.

Letos je tomu 210 let, co nepříznivá finanční situace přinutila šlechtický rod Žerotínů prodat velkolesinské panství Lichtenštejnům. Co má tato událost společného s chatou Švýcárna? Hodně. Lichtenštejnové se totiž energicky pustili do hospodaření na novém panství, a aby zvýšili produktivitu pastevectví na jeseníckých horách, povolali z alpských oblastí zkušené pastevece. A tak do míst, kde již před rokem 1736 stával pastýrský příbytek zvaný „Kno- blauchhaus“ neboli „Česnekový dům“, přišel bača Johan Aegerter, původem ze Švýcarska. Kníže Alois Josef II. mu zde roku 1829 nechal postavit novou salaš, které se brzy začalo říkat podle nového nájemníka Švýcárna. Již tehdy se začali na horách objevovat první turisté, kteří občas využili salaš k odpočinku, občerstvení nebo i k přespaní. Pastevectví postupem času ztrácelo na významu, a když okolo roku 1860 téměř ustalo, sloužila salaš už jen myslivcům a turistům. Když salaš vyhořela, nechal ji v roce 1887 kníže Jan II. z Lichtenštejna nahradit moderně vybavenou chatou, určenou výhradně pro turisty. Chata měla nejprve 14 lůžek, ale postu-

pem času, jak probíhaly různé dostavby a přístavby, se počet zvýšil na dnešních 48 lůžek. Hlavní rekonstrukce chaty probíhaly v letech 1952–53 a 1984–87. Dodnes tak slouží nejstarší turistická chata v Jeseníkách návštěvníkům hor.

Pozice chaty v polovině cesty mezi Ovčárnou a Červenohorským sedlem napovídá, že oblíbenou zastávkou turistů hned tak být nepřestane.

Vít Slezák

Chata Švýcárna v roce 1915.

Na Vozku údolím Hučavy a zaniklými osadami

Znáte Vozku s typickým skaliskem na vrcholu? Určitě tam mnozí z vás již byli, v tomto tipu na výlet však „zkamenělý povoz“ navštívíme ne příliš používanou trasou, malebným údolím potoka Hučavy.

Pro začátek několik údajů – trasa výletu je dlouhá téměř 19 km, převýšení 800 m (Branná 577 m n. m.–Vozka 1377 m n. m.), výšlap zabere prakticky celý den, čistého času přes pět hodin chůze. Vzhledem k tomu, že toto číslo Campanuly vychází v zimě, je vhodné poznamenat, že trasu lze absolvovat na sněžnicích, běžky doporučuji jen zdatnějším, stopa se strojevě neudrzuje.

Výlet započneme v Branné na nádraží nebo náměstí, kde lze i zanechat vozidlo a později se občerstvit. Po zelené turistické značce vyrazíme, jak jinak než do kopce, do osady Přední Alojzov. Z původních osmnácti chalup jich dnes můžeme spatřit pět. Patří k nejkrásněji zachovalým objektům původní architektury. Scenérii doplňuje staletá památná lípa velkolistá a požární nádrž s vykotlanou vrbou.

Mezi domy pokračujeme přes pastvinu až k lesu, odkud je za dobré viditelnosti na dosah oblý horizont Králického Sněžníku a Staroměstsko. Pro snadnou orientaci poslouží panoramatická mapa, která je součástí Naučné stezky Pasák. Přes druhově bohaté Alojzovské louky sejdem na Zadní Alojzov, z osady se zachoval pouze jediný, dnes rekreační, objekt. Cestou lesem se před námi otevrou dva květnaté palouky, pozůstatky dřívějšího nelesního hospodaření. Pozornému pocestnému jistě neujdou zbytky náspů lesní železnice, jejíž pomocí se sváželo dřevo v letech 1900–1926. Koleje jsou dnes někde na Zakarpatské Ukrajině, dovedly by nás však do osady Josefová. Zde stála v 18. století sklářská huť, později osada se školou a několika desítkami domů, dnes už jen hájovna a po lese zbytky sklepů. Zajímavostí je dvousetletý smrk ztepilý, který patří s obvodem přes 310 cm k nejmohutnějším v Jeseníkách.

Z Josefové vystoupáme podél Hučavy až k lovecké Hášově chatě. To jsme již na hranici Národní přírodní rezervace Šerák-Keprník. Z důvodu ochrany zdejších horských lesů zde nechal již v roce 1903 vyhlásit kníže Jan II. z Lichtenštejna první rezervaci na Moravě.

Ke skále na Vozkovi je to od „Hášovky“ asi půl hodinky.

V Jeseníkách je sice krásně za každé-

ho počasí, ale já doufám, že váš výstup bude odměněn kruhovým rozhledem na blízký Keprník, 1,5 km severním směrem. Směrem západním, dvacet kilometrů vzdušnou čarou je Králický Sněžník. Na severozápad v dáli přes sto kilometrů lze, ne úplně zřídka, spatřit Sněžku. Jihovýchodním směrem přes údolí Hučivé Desné se za Červenou horou s kapličkou Vřesové studánky vypíná Praděd, vzdálený 12 km. Samotná skála a balvany, připomínající z dálky pověstný formanský vůz tažený koňmi, vznikla působením drsného mrazového klimatu doby ledové a pozdějšího zvětrávání. Najdeme zde porosty vzácného poléhavého keříku šichy obouhlahvé a typické sever-

ské trávy sítiny trojklanné.

Na chodnicích kolem Vozky zanechává své stopy rys ostrovid, spatřit lze kamzíka nebo jeřábka, plachtícího krkavce i rychlého sokola.

Po obnovení sil pro ty, co hodlají sestoupit zpět do Branné navrhuji trasu po žluté značce přes Volskou louku k hájovně Banjaluka, kde fungovalo ještě před 2. světovou válkou překladové nádraží již zmíněné lesní železnice. Podél říčky Branné už je to k počátku i konci vašeho výletu jen kousek.

Krásný den
Michal Ulrych

Invazní druhy CHKO Jeseníky – IV. díl

Netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*)

Netýkavka žláznatá pochází ze Západního Himálaje. V Evropě byla poprvé pěstována zřejmě v roce 1839 v Anglii (v Královské botanické zahradě v Kew). K jejímu rychlému šíření po celé Evropě zpočátku vydatně napomáhal člověk, který ji jako okrasnou a medonosnou rostlinu záměrně vysazoval především do parků a zahrad. Tak se už po pěti letech objevila i u nás, v zámecké zahradě v Červeném Hrádku u Jirkova. Jako zplněná ve volné přírodě byla v ČR prvně pozorována asi o padesát let později na Litoměřicku a Turnovsku, od počátku minulého století se už zcela nezávisle na člověku začala postupně šířit po celé republice, především podél větších vodních toků.

Netýkavka žláznatá je statná, většinou přes dva metry vysoká, jednoletá

Zajímavá geologická lokalita

Andělskohorský rudní revír – Měkká žíla

Měkká žíla je největší dobývkou andělskohorského rudního revíru, který je zase nejstarším a unikátním dokladem o těžbě zlata na severní Moravě. Prokazatelná historie dolování sahá do doby cca 1500 let před n. l. V písemnostech z té doby je často zmiňováno, že při ražbě štol horníci narazili na staré neznámé dobývky. Andělskohorský revír se nachází v prostoru mezi Karlovou Studánkou, Ludvíkovem, Vrbnem pod Pradědem, Andělskou Horou, Suchou

Rudnou a Starou Rudnou. Geologicky je tvořen horninami svrchní části devonského komplexu skupiny vrbenských vrstev a dále horninami andělskohorského souvrství (kulmu). Zlato se získávalo několika způsoby: dolováním přímo zlatonosných křemenných žil, které pronikají skalním podkladem, měkkým (připovrchovým) dolováním, kterým byly velmi snadno dobývány zvětralé výchozy těchto žil, a rýžováním rozsyppů v nivách potoků. Těžba zlata probíhala s různými

Jde o silně invazivní druh. Rostliny produkují značné množství semen, dokonce až kolem 5000 na jednu rostlinu, tobolky se semeny v době zralosti při sebemenším dotyku puknou a „vystřelí“ semena všemi směry až na vzdálenost několika metrů. Semena se dále do okolí šíří především vodou, sice neplavou po hladině, jsou ale unášena proudem nebo posouvána po dně na vzdálenost až mnoha kilometrů od mateřské rostliny. Dokáže se rozmnožovat také pomocí fragmentů lodyh, které snadno zakořeňují.

Protože se jedná o jednoletou rostlinu, která poměrně mělce koření, je ideálním způsobem její likvidace opakované vytrhávání mladých rostlin, případně jejich kosení před vykvetením. Lokalitu je třeba pravidelně kontrolovat a likvidaci nových či znovu zakořeňujících rostlin opakovat několikrát v průběhu jedné vegetační sezóny tak, aby se zabránilo tvorbě nových semen. Semena netýkavky vytrvávají v půdní bance poměrně krátce, systematickým odstraňováním je ji proto možné během několika let na zasažené lokalitě zcela vyhubit.

V CHKO Jeseníky výskyt netýkavky žláznaté v současné době nepředstavuje závažnější problém. Vyskytuje se na menších plochách jen na několika místech kolem větších vodních toků v okrajových částech CHKO, především uvnitř zastavěných území obcí. Do vyšších poloh v Jeseníkách, stejně jako jinde v ČR, prozatím neproniká.

Radek Štencel

Přírodní rezervace Niva Branné

Pohled na část Andělskohorského revíru – Měkkou žílu u Suché Rudné.

Vodní plocha v jižní části Měkké žíly.

Měkká žíla má několik zajímavostí.

Měkká žíla byla nejvýznamnější a nejproduktivnější zlatonosný důl andělskohorského rudního revíru.

Voda k dolům nad Suchou Rudnou byla přiváděna kanálem z Bílé Opavy na vzdálenost 8 km.

Při hloubení průzkumné rýhy v roce 1983 přes Měkkou žílu byly nalezeny zbytky rýžovnického dřevěného splavu, hrot šípů a zbytky zuhelnatělých dřev. Stáří bylo pomocí uhlíku C14 stanoveno na cca 3500 let. Tyto údaje mohou ukazovat na počátky těžby zlata již v době bronzové.

Na jižním okraji Měkké žíly je jezírko (tůň) zásobené podzemní vodou. Ukázalo se, že tato lokalita má příznivé podmínky pro život chráněného a velmi vzácného obojživelníka čolka velkého, a byla vyhlášena jako evropsky významná lokalita soustavy Natura 2000.

Taťana Schmidtová

Přírodní rezervace Niva Branné představuje nenápadné území poblíž silnice spojující Ostružnou s Brannou. Základem přírodní rezervace, která byla vyhlášena v prosinci roku 2001 na ploše 9 hektarů, je vodní tok Branná, jenž tvoří osu rezervace a od něhož se odvíjí veškeré dění v území. Cenné na tomto úseku vodního toku je zejména to, že představuje ukázkou přirozeného koryta podhorského toku téměř bez jakýchkoliv lidských zásahů v období posledních nejméně 50 let.

Přirozeně meandrující koryto se každoročně v závislosti na průběhu jarních či letních příválových vod mění a vyvíjí. Břehy se posunují, objevují se nové štrkové náplavy, v korytě je zaklíněno plavené dříví. Právě naplavené větve a kmeny jsou významnou součástí přirozeného vodního ekosystému, zvyšují členitost vodního biotopu, přispívají k vytváření tůní a drobných dočasných splávků, které vedou k vytváření úkrytů pro vodní i pobřežní živočichy a lepšímu prokysličení vody. Zásadní proměnu prodělala říčka Branná při povodních v roce 1997, kdy v úseku dlouhém asi 200 m vzniklo zcela nové koryto, které se dále samovolně proměňuje.

Navazující niva toku, což je za vyšších průtoků zaplavané ploché dno údolí, které je tvořeno v minulosti vodou přinesenými usazeninami, hostí řadu zajímavých druhů rostlin. Zejména v jarním období, než se olistí stromy a vyrostou velké listy devětsilů, kopřivy, vysoké trávy (chrastice rákosová), pcháče a další, zde může pozorovat celou plejádu jarních rostlin lužních lesů, jako je chráněná sněženka podsněžník a bledule jarní, půvabná sasanka hajní a její žlutě kvetoucí příbuzná sasanka pryskyřníkovitá, drobný křivatec jarní či plicník lékařský. Na přilehlých stráních při okraji lesíků pak na sebe upozorní výraznou vůní drobný keř lýkovec jedovatý. Celkem zde bylo při inventarizaci vyšších rostlin zjištěno 175 druhů, z chráněných je třeba uvést ještě oměj šalounek.

Území nabízí vhodné úkryty i řadě živočichů, v tůních se na jaře rozmnožuje ropucha obecná, ve vodě v úkrytech pod kameny žije vranka pruhoploutvá, na lov sem často zalétá čáp černý a ledňáček říční, ve vysoké trávě hnízdí chrástal polní. Tyto chráněné druhy ptáků doplňuje celá řada drobných druhů, jako jsou sýkory, stehlík nebo skorec vodní.

Každoročně se v členitém korytě zachytí velké množství plavených zejména plastových odpadků, které dobrovolníci Hnutí Brontosaurus sbírají a odvázejí a to včetně opakovaně se objevující skládky odpadu na okraji rezervace přímo u cedule značící chráněné území. V minulosti zajistila Správa CHKO Jeseníky doplnění chybějící doprovodné stromové vegetace výsadbou olší, jasanů a vrb s cílem přiblížit pobřežní a nivní části území přírodnímu stavu. V současnosti se jedná o území nevyžadující lidské zásahy, s výjimkou odstraňování odpadu. Rezervaci prochází naučná stezka Pasák, chráněnému území je v rámci trasy věnováno jedno zastavení.

Jindřich Chlapek

V dubnu v rezervaci vykvétají desítky lýkovic.

Sdružení Lacerta

Sdružení Lacerta je malá nezisková organizace z Písečné u Jeseníku. Založena byla 12. 3. 2002. Hlavní činností sdružení je ochrana a mapování mokřadů, zatopených kamenolomů, pískoven a jiných zatopených jam vzniklých dobýváním hornin či nerostů. Cílem sdružení je co nejvíce takových lokalit na Jeseníku podrobně zdokumentovat. Mapujeme populace živočichů vázaných na vodní prostředí, především obojživelníky, vážky a raky. Výsledky jsou předkládány orgánům a organizacím ochrany přírody, kterým by měly pomoci rozhodovat při různých jednáních a řízeních. Pořízená data slouží také k popularizaci ochrany přírody a k výuce a vzdělávání.

Výstupem mapování je vždy textová a mapová část, fotodokumentace, dle zájmu i videodokumentace. Zpracovaná

data jsou předávána v elektronické nebo v papírové podobě. Spolupracujeme také s mnoha okolními základními i středními školami, kde realizujeme besedy a přednášky o obojživelnících, plazech, vážkách, racích a o vodní fauně a flóře.

Mapování provádíme v podhůří Jeseníků, Rychlebských hor, Žulovské pahorkatiny a Zlatohorské vrchoviny. Organizaci bylo od roku 2002 uděleno několik výjimek z ochranných podmínek zvláště chráněných druhů živočichů dle zákona č.114/1992 Sb. (Zákon o ochraně přírody a krajiny), a to pro umožnění vykonávání monitorovacích a pozorovacích prací. Díky udělení těchto oprávnění jsme jednou z mála organizací v ČR provádějící svou činnost v souladu se zákonem.

Celkem bylo k 30. 9. 2012 podrob-

Monitoring čolka karpatského (kladení pasti na čolky v NPR Rejvíz).

ně zmapováno přes 500 lokalit, což lze vzhledem k malé ploše sledovaného území (celkem cca 500 km²) považovat za unikát v ČR. Nejcennějšími lokalitami, které soustavně sledujeme, jsou Zlaté jezero ve Zlatých Horách a Kaolínový důl v Dolní Červené Vodě. Tyto lokality se vzhledem ke zjištění a prokázání výskytu celé řady zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin ukázaly jako jedny z nejzajímavějších a nejvzácnějších na celém Jeseníku. Jejich význam ale dosud není doceněn.

Ochranu přírody a přírodní zajímavosti našeho regionu propagujeme především na výstavách fotografií. K dispozici je přenosná výstava přibližně tisíce fotografií. Realizovali jsme již 20 výstav a dalších šesti jsme se spoluúčastnili.

Lukáš Konečný

Beseda s dětmi z MŠ Písečná. Naučná stezka v EVL Písečná - mokřad.

Na e-mailové adrese actaea.karlovice@gmail.com uvítáme vaše připomínky, názory či náměty pro vydání dalšího čísla či připomínky k dosud vyšlým číslům Campanuly. V případě zájmu o doručování Campanuly v elektronické podobě nás kontaktujte na stejné adrese.

CAMPANULA – zpravodaj Chráněné krajinné oblasti Jeseníky /Ročník III., číslo 2/2012. /Vychází 2 x ročně. / Vydává ACTAEA a AOPK ČR – Správa CHKO Jeseníky / Náklad 1000 výtisků. / Číslo vyšlo v prosinci 2012 v Karlovicích. / Zpravodaj je vtištěn na papíře s certifikací FSC. / Tisk: PROprint, Český Těšín / Grafika: sumec+ryšková, Rožnov pod Radhoštěm / NEPRODEJNÉ

Fotografie: Dušan Duhonský, Ondřej Holub, Jindřich Chlapek, Vladko Chmela, Jaromír Chylik, Jiří Kamp, Lukáš Konečný, Tadeusz Kuchejda, Jaromír Latner, Mapy.cz, Jan Moučka, Lukáš Nemeškal, Michaela Pruknerová, Aleš Rudl, Taťana Schmidtová, Radek Štencl, Michal Ulrych, archiv Actaea a SCHKOJ, Státní okresní archiv Jeseník

Texty: Dušan Duhonský, Ondřej Holub, Jindřich Chlapek, Kateřina Kočí, Lukáš Konečný, Jaromír Latner, Petr Maděra, Michaela Pruknerová, Aleš Rudl, Taťana Schmidtová, Vít Slezák, Martin Šenfeldr, Radek Štencl, Michal Ulrych

Redakce: Lenka Skuhřavá, Kateřina Kočí, Jan Halfar, Jindřich Chlapek

Editace: Lenka Skuhřavá, Kateřina Kočí

CAMPANULA – zpravodaj Chráněné krajinné oblasti Jeseníky je periodickou tiskovinou evidovanou pod MK ČR E 19512.

Zpravodaj byl vydán v rámci projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“. Projekt je realizován Moravskoslezským krajem za přispění finančního nástroje Evropské unie LIFE+.

